

Szűgyi Zoltán

Töredék a kürtölés évéhez

És szenteljétek meg az ötvenedik esztendőöt,
és hirdessetek szabadságot a földön, annak minden lakójának;
kürtölésnek esztendeje legyen ez néktek...

III Móz. 25, 10

1. A *forráshoz* kicsi koromtól vonzódom.
2. Az anyatej mellett a nagy síkság, az alföld porát nyelő emberpalántáknál korántsem ritkaságba menő, felénk csak *mandulásnak* nevezett gyermekek közé tartoztam.
3. Ez hátrányt jelentett, gyakori gondot. A nehézségek sorát hozta elő.
4. Ám én élvezője is lehettem egy ebből a *fogyatékos* fakadó előnyös megkülönböztetésnek is. Nevezetesen, amikor a tengeri nyaralások vagy a hegyekben tölthető táborozások kerültek szóba.
5. Így már óvodás korom előtt mehettem rendszeresen az Adriára a nálamnál három évvel idősebb nővéremmel az iskolai tengerparti nyaralásokra és a hegyi táborozásokra, jobbra Szlovéniába.
6. Kisiskolásként már két váltást is maradhattam a tengeren vagy a hegyekben, s olykor meg itt is, ott is megfordulhattam egyazon nyáron. Egy váltás két hetet jelentett, az utazással együtt.
7. A *mandulásoknak* legalább három hét volt az orvosok által javallt levegőváltozás. Állítólag 15-20 nap után képes csak kitisztulni a tüdő annyira, hogy a *tiszta, jó levegő* már érdemben is ki tudja fejteni jótékony hatását a szervezetre. Persze minden rövidebb idejű levegőváltozás is jót tesz. Különösen kisgyermekkorban.
8. Az adriai tengerpart szinte minden részén megfordultam. A Kotori-öböltől a Kvarner-, illetve a Trieszti-öbölig. A jugoszláviai oldal teljes hosszában.
9. Az Adria Hérodotosz és Euripidész korában ugyan még csak a tenger északi részét jelölte, de a jelentése fokozatosan kiterjedt a tenger egészére.
10. Sokáig nem tudtam, hogy maga az *adria* szó az illír nyelvű *adur* szóból ered, ami vizet vagy tengert jelent.
11. A hegyvidékből a Sutjeska völgye, a Neretva, az Ohridi-tó és környéke, Bosznia és Hercegovina, de legfőként Szlovénia jutott.
12. Az osztrák–olasz–jugoszláv hármashatár közelében lévő Kranjska Gorában nyaraltunk rendre, mely egyébként sípályáiról ismert inkább. Itt volt községünknek egy tekintélyes méretű üdülőotthona. És nyaranta ott fordulhattam meg a legtöbbször az adai iskolatársaimmal együtt, és ott időzhettem mindig a legtovább, kedvezményesen.

13. A Sava Dolinka szeli át a városkát, mely a környéken ered a Zelenci nevű zöld vizű tóból, és valamivel lejjebb egyesülve majd, a Bohinji-tó északnyugati csücskében található, impozáns Komma-szikla oldalából fakadó, és közel hetven méter magasból aláúduló Slap Savicával alkotja meg a Száva folyót, mely kilencszáznegyven kilométer megtétele után torkollik a Dunába, Belgrádnál.
14. Errefelé a 30 méternél magasabbról aláhulló vizek számítanak komolyabb vízesésnek.
15. Jó levegő. Hegyek. Fenyvesek. Kiadós játékok, hatalmas túrák, rendszeres hajnali séták a hegyóriás, a Triglav, a szlovének nemzeti jelképének lábainál.
16. És rengeteg a forrás. Itt ered a Soča (Isonzó), a Krupa, a Boka, Ljubljana, de különlegesek a kénes vizű források a Podvolovljek és Trebusa völgyeiben, és az időszakos források is például Lintvern Vrhniki mellett, vagy a Minutnik Gorjanci alatt.
17. A tenger, az ugye, tenger, de a forrás, a forrás a hegyekben...
18. Azt hiszem, nem véletlenül mondta egyszer éppen az egyik szlovéniai nyaram után a kedves osztályfőnököm: fiam, te olyan helyen járkálsz, amiről a síkságon élők, az alföldi emberek többsége egész életében is legfeljebb csak álmodozhat...
19. Lehet abban valami, miszerint a síkságon nevelkedő embernek – az istentelenségen kívül – talán a legnagyobb baja, hogy nincsenek hegyei. Nincs tengere.
20. Nincs mihez mérnie magát.
21. Ha nem utazhat, gyermekkorától kezdve nem tölt el hosszabb-rövidebb időszakokat a tengereken vagy a hegyekben is, nem alakul ki benne a természetes viszonyulás, tartás, tiszteletet parancsoló félelem az óriási ormoktól, ahogyan a végtelenség érzete sem fogan meg oly módon magában, amint azt az emberben a tenger vagy az óceán látványa ébreszteni képes.
22. S a tartás, a magatartás, az identitásmegőrzés és az öntudat egészséges kinevelődésére, a számtalan hátrány és elmarasztaló vélemény ellenére, igenis jót tehet a többnyelvű közösség is – egyeztünk meg Riával, amikor a különböző kultúrák lecsapódásainak napi szintű, azok legtermészetesebb módon történő megélésének többleteiről beszélgettünk.
23. Egy többnemzetiségű közösségben az egyén meghatározása a faji kérdésekben is másként vetődik fel. Ha valaki cigánynak vallja magát, azonnal megkérdik: milyen cigány? Magyar? Szerb? Ruszin? Román cigány?
24. És nincsenek eleve alsóbb- vagy felsőbbrendű népek. Ahogyan nyelvek sem.
25. A kiválasztottság sem jelent többet vagy mást, mint *kiválasztottság*. Még a *Bibliában* sincs felsőbbrendűség jelentése.
26. Az sem jó, ha valaki a szép magyar nyelvet más nyelvek fölébe próbálja helyezni, ezzel mintegy magát is különbnek tekintve más anyanyelvű nemzetársainál.
27. S a *minden és mindenároni magyarosítás* számomra, ha rövid ideig is tartó, de igen komoly zavarokat okozott. Európa és a világtörténelem alakítóinak magyarosított nevei csakúgy, mint kiváló és fontos íróké. Egyik szerb

- anyanyelvű, de magyarul is kiválóan beszélő jó barátom, iskolatársam egy közös tanulás alkalmával rá is kérdezett, ti úgy tanuljátok, hogy a nagy hódítók és az európai uralkodók is mind magyarok voltak? És 12-13 évesen, amikor az első könyveit kezdtem olvasni, Verne Gyulát még magyar írónak hittem.
28. Jóllehet maga a nyelv és az írásbeliség jól különválasztható, ám nem csak mi tartjuk számon nyelvünk eredetét, vizsgáljuk alakulását és kutatjuk az első írásos emlékeinket. E tekintetben sem maradnak el a környező népek tőlünk, sőt.
 29. A magyar ugyan nem tartozik a világnyelvek közé, de korántsem a legkisebb, és jó tudatosítani, hogy mintegy hétezer nyelv létezik a világon.
 30. A torontói esten említett jugoszláviai példám, mely a határok módosulásaival a kisebbségek folyamatos változására is rámutatott, Kaslikékkal és a tolókcsis Simándi Ágival külön is körbejártuk. A kisebbségeket jobbra csak nemzetben gondolkodva és csak a népcsoportokra, nemzetiségekre vonatkoztatjuk. Pontosabb lehetne, ha egy társadalom különböző népcsoportjai között egyaránt meglévő (a népcsoporttól teljesen független) tényleges kisebbségek csoportjait értenék alatta: mozgássérültek, testi, lelki fogyatékosok, túlsúlyosok, alacsony növésűek stb.
 31. Gyurka bátyám egyetértett a meglátással, miszerint a kis népek írói, azzal a törekvéssel, hogy a világnyelvek irodalmát maradéktalanul megismerjék, már pályájuk elején behozhatatlan hátrányt szenvednek el, miközben a nagyvilág írói megelégszenek önmagukkal, s nem is igazán kíváncsiak a kis népekre, és legfeljebb csak egzotikumként tekintenek irodalmukra.
 32. Az ötvenéves *Forrásból* nekem csak a bő fele, legfeljebb szűk kétharmada jutott.
 33. Azért mindenképpen több mint negyed évszázad. Ez sem kevés.
 34. Nem is tudom, mikor találkoztam először Füzi Lacival. S a szerkesztőség tagjaival.
 35. Arra jól emlékszem, hogy Ilia Mihállyal a hetvenes években találkoztunk, Szegeden. És a Virág cukrászda utcájának végében, az antikvárium melletti pinchelyiség borozójában ültünk le szentesíteni megismerkedésünket. Benes is Szegeden lakott akkoriban, ahogyan majd már ő is Kecskeméten, amikor én a *Forrásban* először megfordulhattam. A nyolcvanas években lehetett.
 36. Lacival ekkor már ismertük egymást. Emlékszem, mert mindjárt a kézfogás után Pintér Lajossal igyekeztem inkább élőben is elrendezni azt az egyébként addigra már tisztázott, kellemetlen félreértést, melyet kettőnk között Viktor bátyám, a pesti túlbuzgó nyugalmazott ügyvéd barátom okozott, még a hetvenes évek derekán, azonosságot gondolva az újvidéki humorista P. L. és a kecskeméti költő között.
 37. Lehet, Füzi Lacival is, ahogyan Kiss Annával és a felvidéki Mikola Anikóval, valamelyik néhány évvel korábbi Kanizsai Írótáborban találkoztunk először.
 38. Mindenesetre jóval áttelepülésünk előtt történt. A kilencvenes évek elején már ismerősként köszönhettem meg Dobozi Eszternek is az udmurt antológiába való beavogatásom, amikor Zalánál látogattunk Kecskemétre. Buda Ferit is a *Forrásban* ismertem meg.
 39. Akkor még többé-kevésbé *egyben* volt a magyar irodalom is.

40. Bár már körvonalazódtak a *szekértáborok*, egyénenként még tudtam úgy közlekedni a korábbról megismert fiatalabb és idősebb íróársaim között, ahogyan azt legalább egy jó évtizeden át tehettem, amikor Magyarországra, Szegedre, Pestre a Könyvhetekre jöttem, vagy amikor ők látogattak el Szabadkára, Újvidékre, vagy a Kanizsai Író táborba.
41. Magyarországon 1978-ban voltam először hivatalos vendég, amikor a jugoszláviai íródelegáció tagjaként jöhöttem az *Ünnepi Könyvhétre*. Tulajdonképpen ekkor ismerkedhettem meg az aktuális határoktól független kortárs magyar író társadalom reprezentánsaival is. Felvidéktől, Erdélyen át, Kárpátaljáig.
42. A hivatalos fogadás a Gellért Szállóban volt, másnap, a Könyvhét vidéki megnyitója pedig Miskolcon. Különbusszal utaztatták az íróvendégeket, és a vidéki megnyitó után közös ebéden vehettünk részt. Huszonöt évesen, és elsőkönyvesen – az előző évben megjelent *Hangosan és csendesen* –, meghatározó élmény volt.
43. *nem kívánok osztózni / többé / a folyón / és a forrást / nem adom* (Szabad vagyok)
44. *tiszta forrásból / vizet merít mirhát / hoz balzsamot / és inget / fon leplet szép / selyemfonálból* (Az utolsó biliárdgolyó)
45. *várni kell / tudod – / megmondattott – / míg forrás fakad* (Míg forrás fakad)
46. *a korszak eltörik / a forrásnál / és a kerék / belezuhan a kútba* (Amikor elsötétedik)
47. – *Sokan vannak a forrásnál? / – Megvan még a forrás?* (Anno, Százkilencvenkettedik nap)
48. Amikor ezeket a sorokat írtam, nyilvánvaló, nem az ünneplő *Forrásra* gondoltam, de ha jobban fontolóra veszem, akár erre a *Forrásra* is gondolhattam volna.
49. Végül az elvarratlan szálak. Manduláimtól 26 éves koromban a spliti katonai kórházban szabadítottak meg 1979 januárjában, amikor tényleges katonai szolgálatomat töltöttem a Jugoszláv Néphadsereg kötelékében a szárazföldi gyalogságnál, a karsztvidéki Kninben.
50. És tudom, az isteni szféra nem keveredik az emberi világgal, ahogyan a víz sem az olajjal, s a fény bukott angyalával szemben az emberi erő és akarat kevés, ám hatalma ugyanúgy megtörhető, mint ahogyan Isten szándéka megvalósítható.